

մաց լողալ . ասանկով իրենց բերնէն ներս մտած ջուրը ցնցուղներէն դուրս կուտան , և միանգամայն շունչ կառնեն : Ձագը էն քիչ տարի մը կաթ կըծըծէ . ան միջոցին մօրը իր ձագին վրայ ցըցուցած սէրն ու խնամքը խելքէ վեր բան է , անանկ որ լողալու ատեն և ոչ մէկ վայրկեան մը աչքին առջեւէն կըհեռացընէ . երբոր կընայի որ անիկայ լողալու դժուարութիւն կըքաշէ , կըսկըսի ինքը առջեւէն երթալոր ձագը սիրտ առնէ ու ետեւէն դայ . իսկ երբոր վրան յոգնելու նշան կըտեսնէ , մէկէն զինքը ուսին վրայ կըշալկէ կամ թեւին տակը կառնէ , ու կըսկսի հանդարտ հանդարտ լողալ : Երբոր թշնամի մը ձագին վրայ յարձկի , մայրը ամէն վտանգի կըսաղթէ , ու կարծես թէ առած վէրքերուն ցաւը ըզգար . ինչուանիրկեանքն ալ կուտայ որ ձագը թշնամւոյն ձեռքը չինայ :

Կէտին որչափ ապրիլը յայտնի չէ . բայց կերենայ թէ մեծ տեսակները հարիւրաւոր տարիներ կապրէին՝ թէ որ մարդիկ ասոնք չորսային , և սղոցածուկները¹ , դլիքինները² և կատաղի շանաձուկները³ ասոնք ըսպաննէին , ինչպէս որ աս ձկները ստորագրելու ատեն յիշեցինք : Կէտը ուրիշ թշնամի մըն ալ ունի որ թէպէտ չնին բան մըն է , բայց զանիկայ սաստիկ կընեղէ ու կըտանջէ . ասիկայ պղտի ճճի մըն է որ կէտի ո՞նիլ կըսուի . և այնպէս ուժով կըկպչի անոր մորթին վրայ որ հանելու համար աւելի կաշին կըքերթուի՝ քան թէ ճճին կելլէ , և ուր տեղն որ աւելի զգայուն և ապահով է՝ հոն կերթայ կըփակչի : Ուրիշ ճճիներ ալ կան որ շատը մէկտեղ կերթան կէտին լեզուին վրայ կըժողվուին , ու կըսկսին խածնել ծակծըկել , և ըսող կայ թէ կըծելով կըծելով ինչուան կուտեն կըլմբնցընեն ալ լեզուն . բայց իրենք

ալ անոր կոնըկին վրայ կպած ատեն . նին՝ ծովու թռչուններէն կըջարդուին :

Կէտը հին ատենէն 'ի վեր ծանօթու անուանի է . և մարդիկ միջերկրական ծովին մէջ միայն պղտի տեսակը տեսնելով զարմացեր էին անոր մեծութեանը վրայ . կըսեն թէ Պեղոպոնեսացիք և ուրիշ կղզիներուն բընակիչները հին ատեն կորսան եղեր աս կենդանին . բայց հիւսիսային կողմի ազգերը կերենայ որ անկէ շատ առաջ ալ սկսեր են ասոր որսը , թէպէտե որոշ ատենը չգիտցուիր : Կըպատմեն թէ իններորդ դարուն մէջ՝ նաւորդին մէկը կէտ որսալու համար ինչուան հիւսիսային հրուանդանը գացեր է , և երկու օրուան մէջ 60 հատ կէտ սպաններ է : Ո՞էկ քանի ազգեր , ինչպէս Արվեկիացիք և Խալանտացիք ասոր միսը կուտեն , եղն ալ վառելու կըգործածեն :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կայսերական սովորուածուի վրայ :

Խ՞նջ իրաւունք է որ մարդիկ սեպհական ստացուածք ունենան , կամ թէ իրենց ունեցածը ուրիշին չկարենայ ըլլալ :

— Ապհական ստացուածքի տէր ըլլալը այնպիսի իրաւունք մըն է որ բընութիւնը , մանաւանդ թէ բնութէ տէրը տուած է մարդուս . անոր համար մէկ ժողովուրդ մը կամ լնկերութիւն մը որչափ ալ անկիրթ ու վայրենի ըլլայ՝ աս իրաւունքը ունի : Ու այրենի մարդուն սեպհական ստացուածք են իրեն նետն ու աղեղը , իրեն բնակարանն ու հագուստը . ասոնց մէջ իր աշխատանքը ըլլալով , անով աս ստացուածքը գնածի պէս է . և երբոր ասոնցմէ մէկը ուրիշին

1 Թէսութէն պաւոււ :

2 Եժուու պաւոււ :

3 Գէսութէն պաւոււ :

տայ՝ ըսել է թէ իրեն իրաւունքը անոր կանցընէ : Իւելի հեռուն երթանք . Այսուծոյ մեզի տուած կարողութիւնները՝ խելքը միտքը՝ մեր սեպհական ստացուածքն են, ուստի ամէն մարդ ալ տէր է՝ գէթ իր անձին :

— Ի՞նյոյ երկիրս ինչո՞ւ համար բնակիչներէն մէկքանիին միայն ստացուածքը պիտի ըլլայ : Ալլաւ չէր որ կամ ամէն մարդ հաւասար բաժին ունենար, կամ մէկ մարդ մըն ալ սեպհական երկիր չունենար . ան ատեն հաւանական է թէ աղքատը հարուստին չէր նախանձէր, հարուստն ալ աղքատը չէր չարջրկէր, և շատ կոփւներ ու խոռվութիւններ աշխարհքիս երեսէն կըպակսէին :

— Այսոր տարակոյս չկայ որ երկիրս ամէն ժամանակ ու ամէն տեղ նոյն կերպով ու նոյն պատճառով չէ բաժնուած . տեղ մը ժողովրդեան հաւանութեամբ, ուրիշ տեղ ալ ոչ հաւանութեամբ և ոչ բոնութեամբ, հապա ամէն մարդ իր բանեցուցած երկրին տէր եղած է . և աս ետքի կերպը աւելի սովորական ու իրաւացի ալ է : Ու ասն զի երբոր ամէն մարդ նոյն ատենի մէջ հովուութէն կամ որ սորդութէն ետև երկրագործութեան ձեռք չէ զարկած՝ բնական է որ երկրագործութեան ձեռք զարնողը առանց ուրիշի զրկանք մը ընելու աս կամ ան կտոր երկիրը բանեցուցելու ու անոր տէրը եղեր է : Ուստի պէտք չէ ըսել թէ երկիրս ամէն մարդու հաւասար ստացուածք է, հապա թէ երկիրս և ոչ մէկ մարդու մը սեպհական ստացուածք է : Ասանկ ըլլալով կամ ան է որ ամեննեին մէկ մարդ մըն ալ երկրի մը տէր պէտք չէ ըլլայ, կամ ան է որ մասնաւոր տէրերու մէջ բաժնուած ըլլայ . առաջինը ամէնուն վնասակար է, իսկ երկրորդը ամէնուն օգտակար : Երբոր մէկ երկիր մը տէր չունենայ, ովկ երթայ անիկայ սիրով կըբանեցընէ .

երբոր դուն ցանես, ու չգիտնաս թէ պտուղը ովկ պիտի քաղէ, միթէ ձեռքդ առաջ կերթայ աշխատելու : Ի՞նյոյ երկիրը քանի մը հոգւոյ սեպհական ստացուածք եղածին պէս՝ ամէն բան կըփոխուի . բերքերը կըշատնան, ու երկիրը կըշէննայ . աշխատանքը շատ մարդու վրայ կըբաժնուի, ու մեծ գործունէութիւն կըմտնէ ամէնուն մէջ . որը գետնին բերքը կըբաղէ, որը կառնէ ան բերքը բանի կըբերէ, որն ալ զանազան գործարաններու մէջ կըկոկէ, ու նոր նոր գործուածքներ կըհանէ . անոնք ծախելով ու տեղը ուրիշ բան առնելով, վաճառականութիւն ալ կըծաղկի : Ասով կիմացուի որ երկրի տէր ըլլալէն առաջ կուգայ բազմամարդութիւն, առատութիւն, հանգստութիւն ու ամէն տեսակ դիւրութիւն :

— Այսոր նայինքնէ՝ միայն երկիրը սեպհական ստացուածք պիտի չսեպուի մարդուս, հապա նաև որ և իցէ իրեն ունեցած բանը կամ կարողութիւնը : — Տարակոյս չկայ . մանաւանդ թէ երկրէն ալ աւելի սեպհական ստացուածք է ամէն մարդուն իր աշխատանքն ու Ճարտարութիւնը . անանկ որ մէկուն աշխատանքը ֆճացընելը կամ աշխատանքին պտուղը կտրելը անոր հացը կտրել է . և ասկէ մեծ գողութիւն ու աւագակութիւն չկըրնար ըլլալ : Անէկ խօսքով, երբոր ամէն մարդ իրեն համար սեպհական ստացուածք ունի, երկիր է եղեր՝ ուրիշ բան է եղեր, պէտք է որ հանգըստութեամբ տիրէ անոր, և ուրիշը շխառնուի իրեն ունեցածին . ամէն մարդ պէտք է որ թէ իր աշխատանքէն և թէ ուրիշի առատածեռնութենէն ձեռք ձգած ստացուածին բացարձակ տէրն ըլլայ, և օրէ օր աւելցընէ՝ իր օգտին և ուրիշներու շահուն համար :

— Ուրեմն որչափ անիրաւութիւն պիտի ըլլայ հարուստներէն ումանց ըրածն որ խեղչ աղքատները չարաչար կաշխատցընեն, աշխատանքներուն վարձ-

քը կըկտրեն, կուշացընեն, կըչար-
չըրկեն:

— Շ ատ մեծ ու քստմնելի անիրաւու-
թիւն է՝ Դպտուծոյ ատելի, և մարդ-
կանց զզուելի։ Այսպէս ալ մեծ անի-
րաւութիւն է աղքատներէն ոմանց
ըրածը որ հարուստին բանը գողնալը
օրինաւոր կըսեպեն։ վասն զի երկու-
քին ըրածն ալսեպհական ստացուած-
քի իրաւանցը դէմէ։

— Վ. աղքագէտները ի՞նչ Ճար կամ
դարման կըդտնեն այսպիսի անիրա-
ւութեանց դէմ։

— Շ ատին կարծիքը աս է թէ հա-
րուստներուն արդարութեան պարտ-
քերը պէտք է յիշեցընել, աղքատ-
ներուն ալ տգիտութիւնը և անկըր-
թութիւնը փարատել։ Ո՞եծերուն
կամ հարուստներուն հասկըցընելու
է թէ բնական և աստուածային օրէն-
քը՝ որ կըցուցընէ թէ ամէն մարդ իր
ստացուածքին օրինաւոր տէրն է՝
միայն աղքատները պիտի չպահէն,
հապա իրենք ալ. մանաւանդ թէ ի-
րենք աւելի պիտի պահէն որ աղքատ-
ներուն բարի օրինակ ըլլան. ապա թէ
ոչ, աղքատին սիրու արդէն կոտրած
ըլլալով, երբոր կըտեսնէ թէ միայն
իր ըրածները անիրաւութիւն կըսե-
պուին, միտքը կըդնէ թէ բարի վարք
ըսածդ՝ արդարութիւն ըսածդ խօսք
մըն է. միտքը կըդնէ թէ աշխարհ-
քիս մէջ բանն ան է որ մարդ ի՞նչ
գիտէ ընէ, ի՞նչ Ճամբով որ կընայ՝ իր
շահը ձեռք ձգէ, և միանդամայն օ-
րինաց ձեռքէն աղատի վարպետութք
կամ բռնութեամբ։ Արլսէ անիրաւ-
մեծատուններէ ան բնութեան դէմ
առակ եղած խօսքը որ կըսեն. « Դ-
խարհս դըմակ, ես մին դանակ ։ ու
ձեռքէն գայ նէ՝ կառնէ դանակը հա-
րուստներուն ետեէն կիյնայ։ Իսկ
այսպիսի աղքատներուն ալ իրաւանց
ու արդարութեան դէմ մտածմունք-
ներուն ուրիշ Ճար չկայ կըսեն քա-
ղքագէտները, բայց եթէ իրենց գիտութիւնը և անկըրթութիւնը փա-
րատել. մտքերնին գիտութեամբ և

աղէկ դաստիարակութեամբ լուսա-
ւորել, պարտքերնին իրենց աղէկ մը
հասկըցընել ու նաև սիրելի ընել։ Ո՞ս
տգիտութեան ու անկըրթութե վնաս-
ները հասկընալու համար՝ հարկ չէ
որ ամէն անգամ աչքերնիս մեր ա-
րեւցոյ վրայ դարձընենք։ Աւրու-
պային մէջ ալ՝ որ քաղաքականութե-
ու բարեկարգութեան և արդարու-
թե օրինակ կըսեպուի աշխարհքիս ու-
րիշ մասերուն, գեռ այնպիսի տոսկալի
տգիտութիւն ու անկըրթութիւն կըտես-
նուի աղքատ ժողովրդոց մէջ որ զգիտ-
ցողին հաւտալիքը չգար։ Փարիզ քա-
ղքին մէջ, որ հիմակուան ատենս բո-
լոր աշխարհքիս առջեւը քաղաքակա-
նութե օրինակ սեպուածէ, ի՞նչ խեղ-
ճութիներ կան՝ տգիտութե ու անկըր-
թութեան պատճառաւ։ Ո՞ն տեղացի
իմաստուն քաղաքագէտին մէկը՝ ա-
սանկ կըստորագրէ. « Փարիզու խիստ
» աղքատ թաղերուն մէջ խել մը
» տնօւորներ կան որ իրենց բոլոր
» կեանքին մէջ բարի վարուց վրայ
» կարծես թէ բան մըն ալ չեն լսած.
» նիւթական կեանք մը կանցընեն՝ ա-
» մենայն թշուառութեամբ։ Ոմանք
» կաշխատին, առած ստակնին գինիի
» կուտան, ու նորէն կըդառնան կաշ-
» խատին որ հաց գտնեն. ասոնք
» խիստ շէնքովներն են. ուրիշներ
» կան որ ժամանակնին կէս մը գո-
» զութեամբ՝ կէս մըն ալ կերուխու-
» մով կանցընեն. իրենց բնակարանը
» կամ բոյնը գինետուններն են, ուս-
» կից որչափ կարելի է քիչ կելլեն
» գուրս։ Ծնողական պարտք ի՞նչ ը-
» սել է՝ չեն գիտեր, թէպէտ և շատ
» տղոց տէր են. ան խեղճ տղաքն ալ
» կոպիտ ու անշնորհք խօսքերէն զատ
» բան չեն լսեր. յիշոցք լսելն ու ծեծ
» ուտելը՝ թէ իրենց և թէ մայրեր-
» նուն սովորական գործողութիւնն
» է։ Արիկ մարդիկ անգադար իրա-
» բու չետ կուտըտելու՝ ծեծկուելու
» ետեէ են. անանկ կըշանկեն, առ

„ նանկ կըխածնեն կըլիրաւորեն մէկ-
„ զմէկ որ կարծես թէ յշւրոպայի
„ վայրենի մարդիկը ասոնք են : Դո-
„ ղութիւն, յանցանք, չարիք չկայ
„ որ չընեն . գազանի պէս կապրին,
„ ու ատենէ դուրս կըմեռնին՝ խեղ-
„ ճութք ու անկարգութեամբ հա-
„ լած մաշած, մարդկութենէ ելած:
„ Ատածող չկայ թէ ասոնց քով բնա-
„ կելէն աղէկ է հրաբուխի քով
„ բնակիլը „ :

ԲԱՆԱՍՏՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՄՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յունաստանի Առաջարկութեան հիմակրան
Հիմակը:

Այս տարուանս մէջ յշւրոպայի քա-
ղաքական դիպուածներուն ամէնէն
մեծը Յունաստանի թագաւորութեա-
մէջ հանդիպեցաւ . վասն զի մէկ գի-
շերուան մէջ կառավարութեան կեր-
պը բոլորովին փոխուեցաւ : Վանի որ
յոյնք ինքնագլուխ տէրութիւն եղան
ու առանձին թագաւոր ունեցան, ի-
րենց տէրութիւնը միապետական կը-
սեպուէր . այսինքն թագաւորը իրեն
խորհրդական իշխաններովը անմիջա-
պէս կըկառավարէր բոլոր տէրութիւր՝
առանց պարտական ըլլալու որ ազգին
կարծիքները լսէ ու անոր կամացը
համաձայն երթայ : Այս տեսակ կա-
ռավարութիւնը յունաց համար ո-
րոշողները եղան անգղիացիք, գաղ-
ղիացիք ու ռուսները, և առաջին
թագաւոր Յունաստանի ընտրեցին
Պաւերայի թագաւորին պղտիկ որ-
դին՝ Աթոն և անունով : Տասուերկու-
տարի այսպիսի կառավարութեամբ
երթալէն ետքը, աս տարի սեպտեմ-
բերի 13ին (ըստ նոր տօմարի) ոտք
ելան յոյները յանկարծ, ու կէս գի-
շերը նոր անցած՝ ելան գնացին թա-
գաւորին պալատը պաշարեցին : Իժա-

գաւորը շփոթած՝ ելաւ հարցուց թէ
ինչ կուզեն, անոնք ալ մէկ բերան
ոտք կոխեցին որ տէրութեան կառա-
վարութեան կերպը փոխուի, ու ա-
զատ միապետական ըլլայ ասկէ ետ-
քը, հապա գաղղիացւոց ու անգղիա-
ցւոց թագաւորութիւններուն պէս՝
թագաւորին իշխանութիւնը ամփո-
փուի, և ըլլայ Աահմանադրեալ՝ թա-
գաւորութիւն : Աթոն ալ տեսնելով
թէ բոլոր զօրքը՝ ժողովուրդը և իշ-
խանները միաբաներ են աս բանիս
մէջ, հաւանեցաւ ու կամքերնին կա-
տարեց . պաւերացի իշխանաւորները
քովին հեռացուց, նոր խորհրդական-
ներ ընտրեց, ու հրաման տուաւ որ
քիչ ատենէն ազգային ժողով ըլլայ,
որպէս զի աս նոր սահմանադրութե՝
կարգերը կանոնները որոշեն :

Այս փոփոխութեանս տեղն՝ ի տեղը
ստորագրութիւնը լրագիրներուն կը-
թողունք, ինչպէս նաև ան փոփոխու-
թիւնները որ անտարակոյս պիտի ըլ-
լան Յունաստանի մէջ նոյն պատճա-
ռաւ . իսկ մենք Յունաստանի հիմա-
կուան վիճակը ստորագրենք հոս հա-
մառօտ՝ ստոյգ աղթիւներէ առնե-
լով :

Առողջ Յունաստանի բնակիչներուն
թիւը հիմա է 926,000 . ասոնք գրե-
թէ ամէնքն ալ յոյն են ազգաւ,
բայց տեղ տեղ կըգտնուին նաև բուլ-
ղար՝ անգղիացի և իտալացի գաղթա-
կաններ : Այս բնակիչներուն գրեթէ
հինկին մէկը վաճառականութեան
հետ է . բայց բուն տէրութեան մէջ
հարուստ վաճառականներ խիստ քիչ
կըգտնուին . անոնք ալ աւելի կղզինե-
րուն մէջ են, ինչպէս Շիրա և այլն :
Ինդ հակառակն շատ աւելի հարուստ
են ան յոյն վաճառականներն որ կը-
գտնուին Ացեքսանդրիա, Հալէպ, ()-
տեսսա, Օմիւռնիա, Պօլիս, Ա ենե-
տիկ, Աարսիլիա, Փէշթ, Ա ենսա,
Ջղբեստ և ուրիշ տեղուանք :

Քաղաքականութիւնն ու կըթու-